

УДК 338.45 (474.81)

Лариса Маковецька, Олена Шпатиковська

АНАЛІЗ ГАЛУЗЕЙ МАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА КОРЕЦЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті узагальнено та поглиблено теоретичні основи економіко-географічного дослідження матеріального виробництва адміністративного району. Розглянуто вплив природно-географічних та суспільно-географічних факторів на формування та розвиток галузей матеріального виробництва району. Проаналізовано основні тенденції розвитку матеріального виробництва Корецького району Рівненської області. Виявлено основні проблеми функціонування матеріально-виробництва району. Визначено тенденції та можливі шляхи комплексного розвитку господарства Корецького району.

Ключові слова: господарська діяльність, економічний потенціал, промисловість, сільське господарство, спеціалізація.

Лариса Маковецкая, Елена Шпатиковская. АНАЛИЗ ОТРАСЛЕЙ МАТЕРИАЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА КОРЕЦКОГО РАЙОНА РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ. В статье обобщены и углублены теоретические основы экономико-географического исследования материального производства административного района. Рассмотрено влияние природно-географических и общественно-географических факторов на формирование и развитие отраслей материального производства района. Проанализированы основные тенденции развития материального производства Корецкого района Ровенской области. Выявлены основные проблемы функционирования материального производства района. Определены тенденции и возможные пути комплексного развития хозяйства Корецкого района.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, экономический потенциал, промышленность, сельское хозяйство, специализация.

Larysa Makovetska, Olena Shpatykovska. ANALYSIS MATERIAL PRODUCTION KORETSKY DISTRICT OF RIVNE REGION. The article summarized and depth theoretical basis of the geographical research material production Administrative Region. The influence of the natural geographical and socio-geographical factors on the formation and development of material production area. The basic trends of material production Koretsky district of Rivne region. The basic problems of material production area. The trends and possible comprehensive economic development Koretsky district.

Key words: economic activity, economic potential, industry, agriculture, specialization.

Постановка проблеми. На сучасному етапі господарського розвитку України важливою умовою вирішення багатьох економічних, соціальних та екологічних проблем є удосконалення галузевої та територіальної структури господарства на рівні адміністративних районів, його комплексний та системний розвиток.

За умов ринкової економіки використання внутрішнього потенціалу району стає головним ресурсом його розвитку. Корецький район є одним із найбільш перспективних районів Рівненської області. Він добре забезпечений природними та трудовими ресурсами, має значний історико-культурний потенціал. Як результат – добре розвинене сільське господарство та невисокий рівень промислового розвитку.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Тематика дослідження економічного розвитку регіону, в тому числі локального рівня – була і залишається в центрі уваги науковців різних країн світу. Вивчення галузевої структури господарства регіонів є невід'ємною складовою регіональної економічної політики держави і повинне ґрунтуватися на суспільно-географічних засадах. З позиції суспільної географії розвитком регіонів займалися Е. Алаєв, О. Гладкий, А. Голіков, М. Долішній, Ф. Заставний, С. Ішук, Г. Підгрушний, Л. Руденко, О. Шаблій, Л. Шевчук, О. Амоша, С. Біла, В. Гейць, М. Корецький, Е. Лібанова, В. Олуйко, В. Юрчишин[1].

Аналіз господарської діяльності району здійснено на основі узагальнення матеріалів Корецького районного відділу статистики за 2014 рік, який

став базовим для аналізу.

Метою даного дослідження є комплексна характеристика галузей матеріального виробництва Корецького району Рівненської області, визначення основних пріоритетів його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Матеріальне виробництво охоплює ті підприємства й галузі, що виробляють матеріальні блага і матеріальні послуги [8, с. 31]. Від ефективності функціонування галузей матеріального виробництва залежить соціально-економічне становище як адміністративних районів, так і країни в цілому. Тому є вкрай важливим забезпечити повноцінне функціонування галузей матеріального виробництва, правильне їх розташування, визначення усіх факторів розміщення, які впливають на їх функціонування.

Важливим чинником, що впливає на економічний розвиток Корецького району є його природно-ресурсний потенціал. Це та основа, на якій базується господарська діяльність, формується територіальна структура виробництва і розселення населення, відбувається співпраця зі обласним центром та іншими районами.

Сприятливі показники вегетаційного періоду у поєднанні з ґрунтовими ресурсами обумовили аграрну спеціалізацію району. Так, район розташований у вологій, помірно теплій агрокліматичній зоні. Період із температурою понад +10⁰ становить 152 дні [4]. На його території сформовані родючі дернові, дерново-підзолисті, опідзолені та сірі лісові ґрунти, наявні значні площі меліорованих земель. Все це дозволяє вирощувати жито, льон, картоплю, кормові культури.

Земельний фонд району становить 72,023 тис. га, 80% якого складають сільськогосподарські угіддя, що на 31,5% перевищує загальнообласний показник. У цілому площа сільськогосподарських угідь становить 57,43 тис. га, з них 44,73 тис. га – рілля (79% від загальної площі), 2,06 тис. га – сіножаті (4% від загальної площі), 8,26 тис. га – пасови-

ща (14% від загальної площі), 0,63 тис. га – багаторічні насадження (2% від загальної площі), 0,45 тис. га – перелоги (1% від загальної площі) (рис. 1). Така висока розораність території району є наслідком тривалого агрогосподарського впливу людини на цю територію у поєднанні зі сприятливими агрокліматичними умовами.

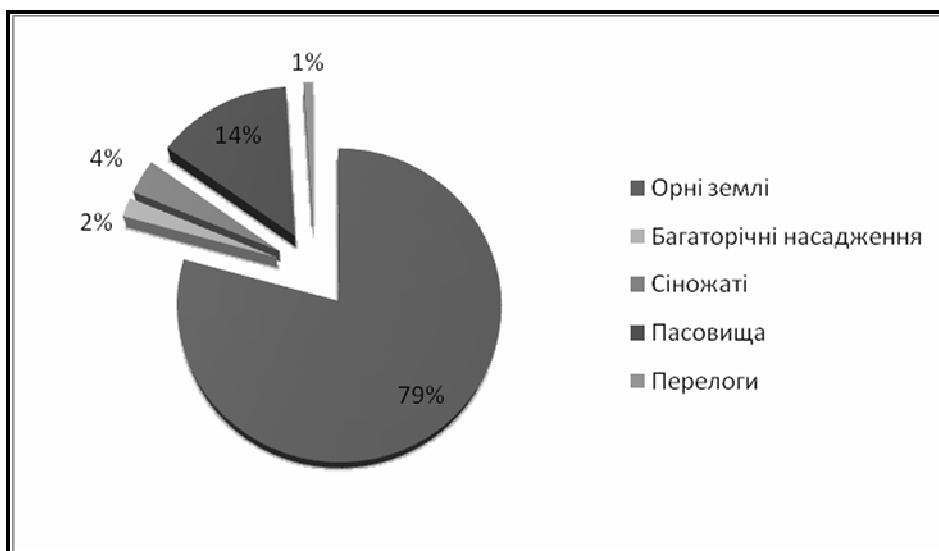

Рис 1. Структура сільськогосподарських угідь Корецького району

Порівняно з іншими районами Рівненської області Корецький район також значною мірою забезпечений мінеральними ресурсами. Основними видами мінеральних ресурсів, представлених на території району, є будівельна сировина, паливні копалини, мінеральні води. В селі Жадківка наявні поклади гранітів промислових масштабів (285 тис. м³). Значні поклади каоліну та суглинків розташовані в місті Корець та селах Дивень, Великі Межиричі, Дерманка (2,661 млн. м³). Вагомі запаси радонових мінеральних вод (280 м³/добу), які активно використовуються в рекреації, знаходяться в районному центрі. Також на території району є 4 родовища торфу (64 га, 17 тис. м³).

Водні запаси району представлені річками Случ та Корчик і незначними запасами підземних вод (12,629 млн. м³/рік). Хоча за запасами підземних вод район посідає останнє місце серед районів Рівненської області (0,96% загальнообласних запасів), цього цілком достатньо для забезпечення функціонування та розвитку промисловості, сільсько-го та житлово-комунальних господарств, вирощування риби, туристично-рекреаційних потреб, малої гідроенергетики.

Наявні лісові ресурси (14% загальної площі району) створюють перспективи для розвитку деревообробної та меблевої промисловості, забезпечують заготівлю лісових ягід, грибів, лікарських рослин, розвиток туристично-рекреаційної галузі.

Не менш важливими факторами розвитку Корецького району, ніж природоресурсний, є суспільно-географічні фактори, зокрема демографічний.

Чисельність населення Корецького району

станом на 01.01.2015 року становить 36,3 тис. осіб., в тому числі міське населення становить 7,9 тис. осіб (22% від загальної чисельності населення), а сільське – 26,4 (78% від загальної чисельності населення). Щільність населення 50 осіб на км². На початок 2015 року район за чисельністю населення займав 14 місце серед районів Рівненської області. Загалом, на його території проживає 9,3% населення області.

Район в достатній мірі забезпечений висококваліфікованими трудовими ресурсами – частка економічно активного населення складає 56%, що на 21% більше загальнообласного показника. Спостерігається надлишок трудових ресурсів, що зумовлює високий рівень безробіття.

Саме перераховані вище сприятливі умови визначили аграрну спеціалізацію регіону. Сільськогосподарське виробництво у Корецькому районі забезпечують 20 сільськогосподарських підприємств різних форм власності, з них 12 фермерських господарств, 6 господарських товариств, 1 виробничий кооператив, 1 приватне підприємство та чисельна група одноосібних господарств.

У структурі сільськогосподарського виробництва Корецького району в 2014 році частка рослинництва становила 76,4% (на 12,1% більше загальнообласного показника), тваринництва – 23,6% за обсягом реалізованої продукції.

Переважно через залежність виробництва від природних умов особливістю рослинництва району є відносна нестабільність показників, крім того, рослинництво має комплексоутворюючий характер. Специфічною особливістю є також сезонність і нерівномірна тривалість виробничих циклів, що

знижує його ефективність у порівнянні з іншими галузями суспільного господарства.

Провідними галузями рослинництва району є вирощування зернових культур, картоплі, ріпаку, цукрового буряка та овочівництва.

Найбільші посівні площі відводяться під зернові – у 2014 році ними було засіяно більше половини загальної посівної площі (60,8% загальних посівних площ). Середня врожайність зернових культур становила 26,3 ц /га, що на 2% більше, ніж в середньому по області. Основною зерновою культурою Корецького району є озима пшениця, питома вага якої в структурі посівної площі зернових складає 32,8%.

Кукурудза за посівною площею та валовим збором зерна є другою культурою серед зернових. У фазі молочної стиглості вона використовується для одержання високопоживного силосу, зерно йде на виготовлення борошна, пластівців, олії, спирту, клею. Урожайність кукурудзи на зерно в 2014 році склала 62,4 ц/га, що перевищує загальнообласний показник.

Третьою культурою за посівними площами та валовим збором зерна є ярий ячмінь, який використовують для внутрішніх потреб тваринництва. Також традиційними зерновими культурами Корецького району є озиме та яре жито, виробництво яких поступово витісняється новими культурами. Значного розвитку за останні роки набуло вирощування круп'яних культур – гречки та вівса [3].

Виробництво технічних культур у районі представлено вирощуванням сої, цукрового буряка та ріпаку (6 тис. га), питома вага яких у структурі посівних площ по району становить 17,2%, що на 11% менше, ніж у загальному по області.

Важливими технічними культурами для району в останні роки стали соя (5 тис. га) та озимий ріпак (896 га), посівні площі яких зростають стрімкими темпами. Лише у 2014 році під посіви цих культур було зайнято у 3,5 рази більше площ від попереднього року, що відповідає загальнообласній тенденції до збільшення посівів даних культур.

На жаль, звуження ринків збуту продукції і нерентабельність вирощування обумовили скорочення виробництва цукрових буряків. Так, у 2014 році під цю культуру було зайнято 176 га посівних площ, що практично вдвічі менше від попереднього року. Така переорієнтація рослинництва на вирощування сої та ріпаку, перш за все, є наслідком закриття цукрового заводу в районі, що вплинуло на особливості збуту продукції. Тенденція до зменшення посівів цукрового буряка спостерігається в практично в усіх районах Рівненської області, окрім Дубенського району.

Значення картоплярства та овочівництва дещо нижче, ніж у інших районах Рівненської області. Корецький район займає 11 місце по області за обсягами вирощування картоплі та овочів. Більша частина виробництва картоплі припадає на одноосібні господарства. Виробництво овочів складає 12,8 тис. т/рік (5% обсягу області).

В цілому галузі рослинництва району не лише забезпечують населення, тваринництво та переробну

промисловість району основною рослинницькою продукцією, але й експортують близько 17% продукції за межі району.

Тваринництво Корецького району сформувалося під впливом сприятливих природних та економічних умов для розвитку кормової бази, потреб населення у продукції тваринництва та відповідно сформованому територіальному поділі праці. Основними галузями тваринництва району є скотарство, свинарство, птахівництво. Крім того, в районі набувають поширення кролівництво, бджільництво, ставкове рибництво, мисливство.

Провідною галуззю тваринництва Корецького району є скотарство, що має молочно-м'ясний напрям. У 2014 році поголів'я ВРХ становило 9,8 тис. голів, що 10% менше у порівнянні із сусіднім Костопільським районом (11,9 тис. голів) та на 12% більше, ніж в середньому по області. Зростання поголів'я ВРХ сприяє поступовому нарощенню виробництва молока в районі. Виробництво молока є дуже важливим напрямом тваринництва, оскільки на його базі розвинута сироробна промисловість району. За 2014 рік усіма видами господарств було вироблено 22,7 тис. т. молока, що перевищує середньообласний показник на 26%.

Свинарство є другою за значенням галуззю тваринництва Корецького району, яка окрім м'яса, дає сало, шкіру та щетину. Поголів'я свиней у 2014 році по району становило 15,1 тис. голів (7,6% у структурі свинарства Рівненської області). Завдяки скоростиглості, плодовитості, високій окупності кормів, порівняно високій забійній вазі м'яса свинарство поширене по всьому району.

Птахівництво є найбільш рентабельною галуззю тваринництва району, що забезпечує населення яйцями та м'ясом, а легку промисловість – пухом та пір'ям. У Корецькому районі у 2014 році налічувалося 257,6 тис. голів птиці (7% птахівництва області), які дали 19,1 млн. яєць (3,7% обласного виробництва).

В останнє десятиліття спостерігається зменшення поголів'я худоби в районі за рахунок скорочення поголів'я в господарствах суспільного сектора. Це зумовлено зниженням рентабельності галузей тваринництва порівняно із рослинництвом.

Бджільництво – це традиційна галузь Корецького району, що дає цінні високоприбуткові продукти: мед, віск, бджолину отруту, квітковий пилок, маточне молочко. Негативною тенденцією розвитку бджільництва району є зменшення за останні роки кількості бджолосімей у суспільному секторі порівняно з загальнообласними показниками, і відповідно, зниження виробництва продуктів в сільськогосподарських підприємствах. Разом з тим, в останні роки зростає частка приватного бджільництва [2].

Основною проблемою розвитку сільського господарства Корецького району є порівняно невисока конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, що обмежує її експорт. Причинами цього є низький рівень впровадження агротехнологій, застарілі засоби виробництва, низька продуктивність праці (більшість продукції виробляється в особистих

господарствах населення), недостатньо розвинута мережа заготівельних баз, недосконалий механізм ціноутворення.

Промисловість Корецького району сформувалася на базі добре розвинутого сільського господарства, значних покладах мінеральних ресурсів та наявності достатньої кількості кваліфікованих кадрів. На даному етапі Корецький район характеризується невисоким рівнем промислового розвитку порівняно з іншими районами області, хоча належить до одних із найдавніших промислових районів Рівненщини. Зокрема, першою порцеляною продукцією українського виробництва був посуд, який виготовляли на Корецькій фарфорово-фаянсовій мануфактурі, що

працювала на місцевих покладах високоякісного каоліну з 1790 року.

На сьогодні промисловість регіону представлена молокопереробкою, виробництвом будівельних матеріалів, машинобудуванням та виготовленням паливних брикетів.

У галузевій структурі виробництва промислової продукції району найбільшу частку займає харчова промисловість (86% від загальнорайонного показника), на виробництво будівельних матеріалів припадає 6,2%, на паливну галузь – 4,8%, на машинобудівний комплекс – 3% загальнорайонного показника (рис. 2).

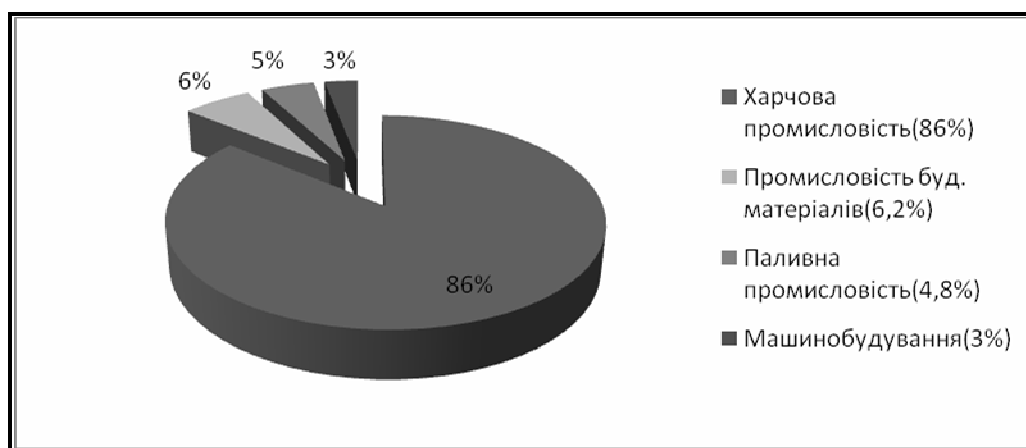

Рис. 2. Галузева структура випуску промислової продукції Корецького району, 2014 рік

Основними ланками харчової промисловості району є сироробна та хлібопекарська, зокрема це 3 підприємства (без врахування виробництва у сільськогосподарських підприємствах).

Найбільшого розвитку досягла сироробна галузь, яка сформована на місцевій сільськогосподарській сировині. Вона представлена 2 підприємствами: ТзОВ «Монашинські сири» та ТзОВ «Еко-Дар». ТзОВ «Монашинські сири» спеціалізується на виробництві сиру сулугуні, який користується попитом як на місцевому, так і на зовнішніх ринках. Постійне розширення ринків збуту дозволяє поступово нарощувати обсяги виробництва. У 2014 р. підприємством було вироблено 138,3 т продукції на суму реалізації близько 7 млн. грн. Така ж тенденція розвитку притаманна ТзОВ «Еко-Дар», яке виробляє розсільні і напівтверді сири. У 2014 році підприємством було вироблено 90 т продукції, що значно перевищує минулорічні показники.

Приватне підприємство «Сергієнко» представляє хлібопекарську ланку харчової промисловості району, що випускає хліб та хлібобулочні вироби, річний обсяг випуску яких в середньому складає 700 т. Хлібопекарня розташована безпосередньо в м. Корець, оскільки вона орієнтується на споживача та місцеву сировину.

Промисловість будівельних матеріалів району сконцентрована на 2 підприємствах: ПП «Богданівський цегельний завод» та ТзОВ «Надра Буд». ПП «Богданівський цегельний завод» спеціалізується на

виготовленні керамічної невогнетривкої цегли. Підприємство знаходиться у кризовому стані і змушене скорочувати випуск продукції. Така ситуація зумовлена звуженням ринків збуту виробленої продукції.

Добуванням та обробкою декоративного і будівельного каменю у районі займається ТзОВ «Надра Буд», яке працює на місцевій сировині. Показники роботи підприємства є стабільними (14 т/рік).

На виробництві паливних брикетів з відходів деревини і соломи спеціалізується ПП «Славекс-К», яке виробляє у середньому 850 т/рік продукції. Зростання обсягу виробництва продукції підприємства зумовлене зростанням попиту на даний вид товару на внутрішньому ринку.

Машинобудівна галузь не має значного розвитку у районі, і нараховує лише одне підприємство. ПП «Інвест-Адам» виготовляє на замовлення ТзОВ «Надра Буд» машини для сортування, подрібнення, змішування і аналогічної обробки ґрунту, каміння, руди та інших мінеральних речовин.

Будівельний комплекс району розвинутий слабо і в основному спеціалізується на житловому будівництві. У 2014 році в будівельній галузі району прийнято в експлуатацію 10 індивідуальних житлових будинків загальною площею 1298,0 м², що становить 86,5% від запланованих відповідно до Програми житлового будівництва на 2014 рік.

Стабільне функціонування та розвиток галузей матеріального господарства Корецького району забезпечує розвинута транспортна (автошлях М-06),

виробнича, торговельна (257 підприємств) та фінансова інфраструктура (3 банки, страхові компанії, кредитні спілки).

Основними проблемами промислового сектору господарства району є низький рівень використання виробничих площ підприємств, значний ступінь зносу основних засобів виробництва та їх моральна застарілість, велика енергоресурсоемність устаткування, що знижує конкурентоспроможність місцевої продукції.

Висновки. Корецький район має сприятливі передумови для розвитку господарства, але деякі галузі сільського господарства та промисловості району перебувають у кризовому стані, що зумовлено, з одного боку, об'єктивними ринковими факторами, а з іншого – відсутністю вираженої регіональної по-

літики підтримки окремих галузей регіонального рівня.

Для розвитку галузей матеріального виробництва можна запропонувати наступні шляхи вирішення сучасних проблем: стимулювання надходження інвестицій, яке здійснюватиметься за рахунок власних коштів підприємств; залучення прямих іноземних інвестицій; визначення переліку об'єктів інвестування, що мають стратегічне значення для розвитку економіки регіону та є привабливими з точки зору окупності; підтримка наукових розробок, що забезпечують економічне зростання за рахунок активного використання інноваційних факторів; стимулювання оновлення засобів виробництва, технічного переоснащення та модернізації підприємств.

Список використаних джерел:

1. Varnaliy Z.S. *Regiony Ukrainy: problemy ta priorityety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: [monografia] / [za red. Z.S. Varnaliia].* – K.: Znannia Ukrainy, 2005. – 498 s. [Варналій З.С. *Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: [монографія] / [за ред. З.С. Варналія].* – K.: Знання України, 2005. – 498 с.]
2. Ivanukh R.A., Dusanovskyi S.L., Bilan Ye.M. *Agrarna ekonomika i rynek.* – Ternopil: «Zbruch», 2003. – 305 s. [Іванух Р.А., Дусановський С.Л., Білан Є.М. *Аграрна економіка і ринок.* – Тернопіль: «Збруч», 2003. – 305 с.]
3. *Statystychnyi shchorichnyk Rivnenskoï oblasti za 2013 rik / Derzhkomstat Ukrainy.* – Rivne: Rivnenske oblasne upravlinnia statystyky, 2013. – 468 s. [Статистичний щорічник Рівненської області за 2013 рік / Держкомстат України. – Рівне: Рівненське обласне управління статистики, 2013. – 468с.]
4. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs].* – Rezhym dostupu: <http://ukrstat.org/uk> [Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk>]
5. *Koretska raionna derzhavna administratsiia. Ofitsiyni sait [Elektronnyi resurs].* – Rezhym dostupu: <http://www.rv.gov.ua/> [Корецька районна державна адміністрація. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/>]
6. *Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. Ofitsiyni veb-portal [Elektronnyi resurs].* – Rezhym dostupu: www.me.gov.ua [Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua]
7. *Rivnenska agentsiia iz zaluchennia investytsii ta obsluhovuvannia investoriv «Invest In Rivne» [Elektronnyi resurs].* – Rezhym dostupu: http://www.investinrivne.org/districts_and_cities/korets/ [Рівненська агенція із залучення інвестицій та обслуговування інвесторів «Інвест Ін Рівне» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investinrivne.org/districts_and_cities/korets/]

Summary

Larysa Makovetska, Olena Shpatykovska. ANALYSIS MATERIAL PRODUCTION KORETSKY DISTRICT OF RIVNE REGION.

The article summarized and depth theoretical basis of the geographical study of the administrative district. Koretsky district is one of the most promising areas of Rivne region. It is well equipped with natural and human resources, has great historical and cultural potential. As a result - well-developed agriculture and low level of industrial development. The leading sectors of crop area is growing cereals, potatoes, oilseed rape, sugar beet and vegetables. The main sectors of livestock district are cattle, pigs, poultry. In addition, in the rabbit are spreading, beekeeping, pond fishing, hunting. Industry in the region is represented by milk processing, production of building materials, engineering and manufacturing fuel pellets. Stable operation and development of the financial sectors of the economy Koretsky district provide developed transport (highway M-06), production, trade and financial infrastructure.

Identified issues, trends and possible comprehensive economic development area. For the development of material production can offer the following ways to solve modern problems: stimulating investments, which will be at the expense of own funds of enterprises, attracting foreign direct investment; establishing a list of investment objects of strategic importance for the economic development of the region and are attractive in terms of payback; support for scientific research, providing economic growth through the active use of innovative factors; Update stimulate production facilities, technical re-equipment and modernization.

Key words: economic activity, economic potential, industry, agriculture, specialization.